

SKUPŠTINA

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/18-35/

Podgorica, 23. oktobar 2018. godine

Povodom razmatranja Zaključnih zapažanja Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, Odbor za ljudska prava i slobode sa 23. sjednice, održane 3. oktobra 2018. godine, podnosi

IZVJEŠTAJ

O RAZMATRANJU ZAKLJUČNIH ZAPAŽANJA KOMITETA UN ZA PRAVA DJETETA O KOMBINOVANOM DRUGOM I TREĆEM PERIODIČNOM IZVJEŠTAJU CRNE GORE O PRIMJENI KONVENCIJE UJEDINJENIH NACIJA O PRAVIMA DJETETA

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine, na osnovu Plana aktivnosti Odbora za 2018. godinu, sačinjenog na osnovu:

- Rezolucije Evropskog parlamenta o Crnoj Gori, usvojene 16. marta 2017. godine,
- Nezvaničnog radnog dokumenta Evropske komisije o trenutnom stanju u poglavljima 23 i 24 u Crnoj Gori, od novembra 2017. godine,
- Strategije za vjerodostojnu perspektivu proširenja i pojačano angažovanje EU na Zapadnom Balkanu, usvojene 6. februara 2018. godine,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2018. godinu,
- aktivnosti Skupštine Crne Gore i
- jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2017. godinu,

na 23. sjednici, održanoj 3. oktobra 2018. godine, u proširenom sastavu, uz učešće predstavnika institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, nadležnih državnih organa, međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda, razmotrio je Zaključna zapažanja Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, **čime je dao doprinos obilježavanju Dječje nedjelje.**

***

Odbor za ljudska prava i slobode je svojim brojnim aktivnostima, u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, nadležnim državnim organima, međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama doprinio napretku ostvarenom **u oblasti zaštite prava djeteta.**

Akcent u Planovima rada Odbora u posljednjih šest godina je, između ostalog, bio na **zaštiti prava djeteta u cilju dostizanja standarda definisanih Konvencijom UN o pravima djeteta.**

Polazeći od činjenice da je u oktobru 2010. godine Crna Gora dobila obavezujuće **Preporuke Komiteta UN za prava djeteta**, na sjednici u decembru 2011. godine na kojoj su, u skladu sa članom 12 Konvencije UN za prava djeteta, učestvovala i djeca iz Dječijeg doma „Mladost“ u Bijeloj i Centra „1. jun“ **Odbor je kao ključne i prioritetne Preporuke Komiteta UN za prava djeteta izdvojio:** uspostavljanje sistema maloljetničkog pravosuđa, reformu sistema socijalne i dječje zaštite, pitanje diskriminacije i inkluzije romske djece, dostupnost zdravstvene zaštite za svu djecu, a posebno za djecu sa smetnjama u razvoju, nepostojanje ambulanti i savjetovališta za zdravlje adolescenata, zabranu fizičkog kažnjavanja u ustanovama i u porodici i izradu strategija za borbu protiv nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja i eksploatacije djece.

Povodom Međunarodnog dana ljudskih prava 10. decembra 2013. Odbor je organizovao **tematsku sjednicu posvećenu pravima djeteta**, a u januaru 2014. godine, u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Delegacijom Skupštine CG u PSSE, **Drugi regionalni sastanak parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona** na temu: „Prava djeteta- unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“, kao doprinos **Kampanji Savjeta Evrope „Jedno od petoro“**, dok je u decembru 2017, takođe povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, organizovao **Konferenciju na temu Prava djeteta, sa akcentom na zaštitu djece od svih vidova nasilja, u svjetlu Kampanje Vlade Crne Gore i UNICEF-a „Zaustavimo nasilje“**.

U sklopu kontinuiranih aktivnosti posvećenih pravima djece, Odbor je u periodu od 2011. do 2018. godine razmotrio sledeće **izvještaje**: Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, Poseban izvještaj o dječijem prosjačenju u Crnoj Gori, Izvještaj o seksualnom iskorišćavanju djece u Crnoj Gori, Izvještaj o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, Izvještaj o rezultatima sprovedenih istraživanja o zaštiti djece od eksploatacije i Izvještaj „Postupanje policije sa djecom“, koje je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a tim povodom Odbor je donio Zaključke koje je proslijedio nadležnim organima na dalje postupanje.

U cilju **sveobuhvatnog sagledavanja aktivnosti preduzetih na realizaciji preporuka UN Komiteta za prava djeteta iz 2010. godine** Odbor je u okviru kontrolne i nadzorne uloge razmotrio Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine (62. sjednica Odbora, održana 21. marta 2016.), Alternativni izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta i Izvještaj Zlatnih savjetnika Zaštitnika o primjeni preporuka UN Komiteta za prava djeteta (12. sjednica Odbora, održana 4. decembra 2017.). Tim povodom Odbor je donio Zaključke koje je proslijedio nadležnim organima na dalje postupanje.

Takođe, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Odbor je razmotrio **Strategiju za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa Akcionim planom 2017-2021. godina** (12. sjednica Odbora, održana 4. decembra 2017.).

U skladu sa nadzornom ulogom Odbor je organizovao i niz **posjeta ustanovama** u kojima borave djeca radi praćenja stanja i utvrđivanja stepena poštovanja njihovih prava.

Takođe, u cilju ostvarivanja direktnog kontakta sa građanima na lokalnom nivou radi praćenja implementacije zakona usvojenih u Skupštini, Odbor je organizovao osam **javnih tribina**, među kojima su **tri o pravima djeteta** na teme: „Prava djeteta- Implementacija Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici“, održana 28. februara 2011. na Cetinju, „Prava djeteta- Implementacija Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama“, održana 30. septembra 2011. u Kotoru i „Prava djeteta- hraniteljstvo“, organizovana u saradnji sa Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori, 2. marta 2015. u Herceg Novom.

Odbor podržao i priključio se **kampanjama**: „Govorimo o mogućnostima“ (2010. do 2013.), „Naučimo ih nešto drugo“ (2011. godina), „Svako dijete treba porodicu“ (2013. i 2014.), „Svi u vrtić“ (2015. i 2016.) i „Zaustavimo nasilje“ (2017.).

****

Polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2018. godinu: „Kada je riječ o **pravima djeteta**, postoji potreba za boljom koordinacijom politika pošto nijedna institucija nema ukupnu odgovornost za ovu oblast. U aprilu 2017. godine, usvojena je Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja u porodici za period 2017–2021. godina. Izmjene i dopune Porodičnog zakona obezbijedile su bolje procesne garancije za prava djeteta i za eksplicitnu zabranu fizičkog kažnjavanja. Međutim, potrebno je više napora da se obezbijedi adekvatna implementacija. Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda pojačala je svoj rad u ovoj oblasti i u porastu je broj prijava u vezi s djecom. Potrebno je više napora i da se riješi pitanje dječijeg prosjačenja i prisilnih dječijih brakova koji uglavnom pogađaju romsku zajednicu, kao i pitanje ukupnog nasilja nad djecom. Potrebna su poboljšanja i u postupanju prema maloljetnicima u zatvorima. Izaziva zabrinutost veoma mali broj prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja nad djecom i sama identifikacija žrtava. Proces deinstitucionalizacije mora da se nastavi i treba da dobije podršku alternativnih usluga, kao što je hraniteljsko staranje, staranje u srodničkim porodicama i staranje bazirano u zajednici.“ (str. 28 i 29 Prevoda Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2018. godinu),

Odbor je razmatranjem Zaključnih zapažanja Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta /u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore/ realizovao šestu aktivnost, utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2018. godinu.

****

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta je međunarodni sporazum o ljudskim pravima sa najvećim brojem ratifikacija u istoriji. Sa svoje 54 odredbe i opcionim protokolima ona pokriva najširi spektar građanskih, političkih, kulturnih, socijalnih i ekonomskih prava koja se odnose na svu djecu svijeta.

Četiri su osnovna principa koji određuju pristup Konvencije:

- nediskriminacija,
- aktivnosti preduzete u najboljem interesu djeteta,
- pravo na život, opstanak i razvoj i
- poštovanje stavova djeteta u skladu sa starosnom dobi i stepenom zrelosti.

Ovi principi predstavljaju smjernice za sve koji rade na promociji dječjih ljudskih prava, pa i samoj djeci mogu biti putokaz u realizovanju njihovih prava na opstanak, razvoj, zaštitu i participaciju.

Crna Gora je 23. oktobra 2006. godine podnijela sukcesorsku izjavu za set konvencija Ujedinjenih nacija. Samim tim, prihvatila je Konvenciju UN o pravima djeteta i obaveze koje proizilaze iz ovog međunarodnog dokumenta.

Odredbom člana 44 Konvencije ustanovljena je obaveza za države-potpisnice da Komitetu za prava djeteta dostavljaju izvještaj o mjerama na ustanovljavanju prava priznatih Konvencijom i o napretku postignutom u uživanju tih prava.

Države potpisnice Konvencije dužne su da u roku od dvije godine od prihvatanja Konvencije dostave Komitetu za prava djeteta izvještaj o njoj primjeni. Nakon prvog inicijalnog izvještaja, države svakih pet godina dostavljaju izvještaje o napretku ostvarenom u zaštiti prava djeteta.

***

Vlada Crne Gore je u novembru 2008. godine uputila Komitetu za prava djeteta Inicijalni izvještaj o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period 2006 – 2008. godine.

Prilikom razmatranja Inicijalnog izvještaja Crne Gore na sastancima 20. septembra i **1. oktobra 2010. godine** Komitet za prava djeteta je ukazao na **sljedeće pozitivne aspekte:**

Komitet konstatuje donošenje:

- (a) Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u julu 2010. godine;
- (b) Zakona o zabrani diskriminacije u julu 2010. godine; i
- (c) novog Porodičnog zakona u januaru 2007. godine.

Komitet pozdravlja ratifikaciju:

- (a) Opcionog protokola na Konvenciju o zabrani mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja u martu 2009. godine;
- (b) Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i njenog Opcionog protokola u novembru 2009.;
- (c) Konvencije Savjeta Evrope iz 2009. godine o izbjegavanju apatridije u vezi sa državnom sukcesijom u aprilu 2010. godine;
- (d) Evropske konvencije o obeštećenju žrtava krivičnih djela nasilja u martu 2010. godine; i
- (e) Konvencije Savjeta Evrope iz 2005. godine o borbi protiv trgovine ljudima u julu 2008. godine.

Tom prilikom Komitet je uputio Crnoj Gori 40 preporuka.

Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 5. novembra 2015. razmotrila je Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine, koji je dostavilo Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

S tim u vezi, Vlada je donijela

ZAKLJUČKE:

1. Vlada je usvojila Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period 2010- 2015. godine.

2. Zadužuje se Ministarstvo rada i socijalnog staranja da navedeni izvještaj prevede na engleski jezik i dostavi Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija, koji će Izvještaj, radi dalje procedure, dostaviti Komitetu Ujedinjenih nacija za prava djeteta (CRC Komitetu).

Komiteta UN za prava djeteta je u oktobru 2017. godine razmotrio Alternativni izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta i Izvještaj Zlatnih savjetnika Zaštitnika o implementaciji preporuka UN Komiteta za prava djeteta.

Prilikom razmatranja Kombinovanog drugog i trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta na sastancima 18. maja i **1. juna 2018.** Komitet za prava djeteta je:

- pozdravio podnošenje Izvještaja Crne Gore i pohvalio konstruktivni dijalog koji je vođen sa crnogorskom delegacijom,
- pozdravio napredak koji je država postigla u raznim oblastima,
- konstatovao napredak u zakonodavnim, institucionalnim i političkim mjerama usvojenim radi sprovođenja Konvencije, uključujući i izmjene Porodičnog zakona i reformu sistema socijalne i dječje zaštite.

Tom prilikom Komitet je uputio Crnoj Gori 37 preporuka.

Komiteta je pozvao Crnu Goru da dostavi svoj četvrti periodični izvještaj do 23. novembra 2023. godine i da u njemu informiše o praćenju i realizaciji Zaključnih zapažanja.

*****

Uvodno obrazloženje na 23. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode o Zaključnim zapažanjima Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta dala je Svetlana Sovilj, samostalna savjetnica I u Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

U raspravi su učestvovali: izvršna direktorica NVO "Centar za prava djeteta" Rajka Cica Perović, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa" Milisav Korać, zamjenica šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Michaela Bauer, savjetnica za vladavinu prava i pretpristupne aktivnosti u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori Barbara Rotovnik, šefica Misije OEBS-a u Crnoj Gori Maryse Daviet, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković, generalni sekretar Skupštine Crne Gore Aleksandar Jovićević, članovi Odbora dr Suad Numanović i Momčilo Martinović i predsjednik Odbora dr Halil Duković.

Povodom razmatranja Zaključnih zapažanja Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, Odbor za ljudska prava i slobode je na 23. sjednici, održanoj 3. oktobra 2018. godine jednoglasno (sa šest glasova "za") donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore pozdravlja posvećenost nadležnih državnih organa ispunjavanju obaveza prema Komitetu UN za prava djeteta, što je realizovano podnošenjem Inicijalnog izvještaja o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period

2006-2008. godina i Kombinovanog drugog i trećeg periodičnog izvještaja o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta za period 2010-2015. godina.

Takođe, Odbor ocjenjuje da je uspostavljen dobar mehanizam izvještavanja prema Komitetu UN za prava djeteta, jer su u drugom ciklusu podnešena četiri izvještaja iz Crne Gore - Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore, Alternativni izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore sa Izvještajem Zlatnih savjetnika Zaštitnika, Izvještaj UNICEF-a i Izvještaj NVO "Centar za prava djeteta", što svjedoči da se pravima djeteta u Crnoj Gori posvećuje posebna pažnja.

2. Članovi Odbora za ljudska prava i slobode izražavaju zadovoljstvo činjenicom da je ostvareni napredak u zakonodavnim, institucionalnim i političkim mjerama usvojenim radi sprovođenja Konvencije prepoznat od Komiteta UN za prava djeteta i svih učesnika 23. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, što daje podstrek za preduzimanje daljih aktivnosti u ovoj oblasti.
3. Takođe, Odbor za ljudska prava i slobode izražava zadovoljstvo ocjenama zamjenice šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori da je u proteklom periodu mnogo napretka ostvareno u oblasti deinstitutionalizacije, rješavanju problema nasilja nad djecom i jačanju međusektorske saradnje. Kontinuirane aktivnosti na smanjenju broja djece u ustanovama kroz podršku biološkoj porodici i razvoj hraniteljstva, kao alternativnog oblika zaštite, rezultirale su smanjenjem broja djece u Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj za 50% u odnosu na 2010. godinu i paralelnim porastom broja djece u hraniteljskim porodicama. Članovi Odbora su saglasni da se u narednom periodu treba fokusirati na djecu koja su još uvijek u institucijama, posebno na djecu sa smetnjama u razvoju. Važnim smatraju preduzimanje koordiniranih aktivnosti na suzbijanju siromaštva i unapređenju kvaliteta života djece.
4. Odbor za ljudska prava i slobode cijeni preporuke Komiteta UN za prava djeteta sadržane u Zaključnim zapažanjima koje su ključne smjernice za dalji rad na unapređenju zaštite prava djeteta i s tim u vezi, ohrabruje nadležne državne organe da u saradnji sa nevladinim organizacijama i uz podršku međunarodnih organizacija, prvenstveno UNICEF-a i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori koje su iskazale spremnost za podršku i finansijsku pomoć, preduzmu mjere na blagovremenoj i kvalitetnoj implementaciji preporuka, za dobrobit sve djece u Crnoj Gori.
5. Odbor ohrabruje nadležne organe da im prioritet bude implementacija preporuka Komiteta UN za prava djeteta iz 2010. godine, koje još nijesu realizovane ili nijesu realizovane u potpunosti. Takođe, izuzetno važnim smatra realizaciju preporuka br. 9, 11, 42, 53 i 60 upućenih Crnoj Gori 2018. kojima Komitet UN za prava djeteta urgira da država:
  - 1) jača ulogu Savjeta za prava djeteta kao glavnog institucionalnog koordinacionog mehanizma na međuministarskom nivou; obezbijedi Savjetu jasan mandat, dovoljno ovlašćenja za koordinaciju svih aktivnosti koje se odnose na implementaciju Konvencije i neophodne ljudske, tehničke i finansijske resurse za efikasno funkcionisanje;
  - 2) uspostavi proces određivanja budžeta koji obuhvata prava djece i definiše jasna izdvajanja za djecu u relevantnim sektorima i organima, garantuje dovoljno budžetskih izdvajanja u svim oblastima i definiše budžetske linije za djecu u nepovoljnim ili ugroženim situacijama;
  - 3) u potpunosti preuzme svoju odgovornost da osigura prava svoj djeci sa smetnjama u razvoju i primijeni pristup zasnovan na ljudskim pravima u pogledu invaliditeta, kao i da podrži i olakša porodičnu brigu o djeci sa smetnjama u razvoju, ubrza proces deinstitutionalizacije i ohrabri hraniteljstvo za djecu koja ne mogu ostati sa njihovim porodicama i da prioritet inkluzivnom obrazovanju nad smještanjem djece u specijalizovane ustanove;
  - 4) razvije sveobuhvatnu strategiju za rješavanje osnovnih uzroka velikog broja djece na ulici u cilju smanjivanja i sprječavanja ove pojave i osigura da se podrška obezbijedi uz puno poštovanje najboljeg interesa djeteta i

- 5) obezbijedi u domaćem zakonodavstvu eksplicitnu definiciju krivičnog djela prodaje djece i osigura da ona bude inkorporirana u relevantno zakonodavstvo u skladu sa članovima 2 i 3 Fakultativnog protokola; uspostavi mehanizme i procedure za zaštitu prava djece žrtava, uključujući djecu Roma, Aškalija i Egipćana, djecu azilante i djecu izbjeglica i osigura da djeca žrtve budu tretirane kao žrtve, a ne izvršioци, kao i da razvije i sprovede programe usmjerene na zaštitu, fizičku i psihološku rehabilitaciju i socijalnu integraciju djece žrtava.
6. Odbor pozdravlja ekspeditivnost nadležnih državnih organa Crne Gore koji su već realizovali značajan broj preporuka Komiteta ili je njihova realizacija u toku, čime je zakonodavni i strateški okvir za zaštitu prava djeteta značajno unaprijeđen u skladu sa međunarodnim standardima i ostvaren vidljiv napredak u integrisanju politika vezanih za prava djece u različitim segmentima društva.
  7. Pohvaljuju se aktivnosti preduzete na jačanju Savjeta za prava djeteta i planirano formiranje Direkcije za zaštitu djece i mladih u okviru Ministarstva rada i socijalnog staranja, što bi trebalo da doprinese jačanju kapaciteta ovog Ministarstva za unaprijeđenu koordinaciju politika i praksi, kreiranje strategija i politika prema djeci i njihovo efikasno praćenje.
  8. Odbor pozdravlja formiranje Radne grupe za izradu novog Nacionalnog plana akcije za djecu za period 2019-2023. koji se priprema na osnovu preporuka Komiteta i obuhvatiće sva područja iz Konvencije UN o pravima djeteta. Takođe, važnim smatra podatak da će naglasak biti na praktičnoj primjeni zakonodavnog okvira, povećanju kapaciteta stručnjaka koji se bave djecom, poboljšanju saradnje sa nevladinim organizacijama prilikom pružanja usluga i unapređenju kvaliteta usluga u porodici i zajednici.
  9. Odbor pohvaljuje uspješnu realizaciju Plana transformacije Dječjeg doma „Mladost“ u Bijeloj i očekuje da će, u skladu sa Planom, do kraja 2018. godine početi sa radom nacionalna besplatna SOS linija za djecu žrtve nasilja i sklonište za djecu žrtve nasilja u okviru Dječjeg doma.
  10. Članovi Odbora za ljudska prava i slobode i ostali učesnici sjednice smatraju da u narednom periodu posebnu pažnju treba posvetiti efikasnijoj implementaciji zakona i strateških dokumenata, ojačati sistem monitoringa, analizirati koliko se budžetskih sredstava godišnje opredijeli za djecu i jačati kompetencije stručnih lica zaduženih za zaštitu prava djeteta.
  11. Članovi Odbora su uvjereni da su 13 dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju u kojima je 185 korisnika i Mala grupna zajednica u Bijelom Polju koja ima šest korisnika značajno doprinijeli socijalizaciji djece sa smetnjama u razvoju i njihovoj inkluziji u zajednicu. U cilju dobijanja konkretnih podataka o funkcionisanju ovog servisa i zadovoljstvu djece sa smetnjama u razvoju i njihovih roditelja pruženim uslugama, Odbor zaključuje da je neophodno izvršiti monitoring-analizu dosadašnjih rezultata rada dnevnih centara u Crnoj Gori. S tim u vezi, Odbor poziva Ministarstvo rada i socijalnog staranja da u saradnji sa ekspertima za ovu oblast tokom 2019. godine izvrši navedenu analizu i dostavljanjem Informacije, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, o rezultatima obavijesti članove ovog Odbora.
  12. Povodom preporuke Komiteta da država pojača svoje napore da se informacioni sistemi nadležnih ministarstava i vladinih institucija integrišu u jedan centralizovan i sveobuhvatan sistem za prikupljanje podataka, analizu i širenje informacija, Odbor za ljudska prava i slobode konstatuje da je završena realizacija projekta Socijalni karton- Informacioni sistem socijalnog staranja iz kojeg se dobijaju podaci o zaštiti djece i pozdravlja planirane aktivnosti da se ovaj sistem poveže sa informacionim sistemima relevantnih institucija, radi automatske razmjene podataka. Odbor ocjenjuje da je neophodno uspostaviti harmonizovan sistem za prikupljanje podataka, uz upotrebu pokazatelja razvrstanih prema polu, starosnoj dobi, etničkoj pripadnosti, geografskoj lokaciji i stepenu invaliditeta što bi unaprijedilo donošenje, monitoring i evaluaciju politika, programa i projekata za djecu.

13. Odbor ocjenjuje da je praćenje sprovođenja preporuka Komiteta UN za prava djeteta veoma važno i u tom procesu, pored državnih organa, značajnu ulogu imaju građansko društvo i međunarodne organizacije. S tim u vezi, Odbor će u okviru kontrolne i nadzorne uloge, u skladu sa nadležnošću utvrđenom Poslovníkom Skupštine Crne Gore, učestvovati u praćenju implementacije preporuka.
14. Imajući u vidu da je zajednička odgovornost svih nadležnih subjekata da doprinesu daljem unapređenju stanja u oblasti prava djeteta, da Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i civilni sektor korektno prikazuju probleme, međunarodne organizacije svojim preporukama daju jasne smjernice za djelovanje, a Vlada Crne Gore pokazuje spremnost da radi na rješavanju problema, članovi Odbora za ljudska prava i slobode su zaključili da sve što je do sada zajednički postignuto daje „vjetar u leđa“ za dalje uspjehe i dobrobit sve djece u Crnoj Gori.
15. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore i Ministarstvu rada i socijalnog staranja, na dalji postupak i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Kancelariji za evropske integracije, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Misiji OEBS-a u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, NVO “Građanska alijansa”, NVO “Centar za prava djeteta” i NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa”, na upoznavanje.

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković